

МІЖМОВНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Крюкова Ю. Д.

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей

Волинський національний університет імені Лесі Українки

просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна

orcid.org/0000-0002-7769-3402

krjukowajuli@gmail.com

Ключові слова:

*інтерфероване мовлення,
англомовна комунікативна
компетенція, іноземна
мова, рідна мова, емоційне
напруження, стрес,
лінгвокультурний простір.*

Науково-технічний прогрес, глобалізаційні процеси, тотальна дигіталізація, карантинні обмеження, дистанційні й змішані формати роботи та под. значно змінили відносини між людьми та державами. Усі ці процеси тісно пов'язані із засобами спілкування, потребою у вивченні іноземних мов. У результаті дослідження встановлено, що в процесі зіткнення двох і більше мов формується своєрідний когнітивний двомовний (bilingual) / багатомовний (multilingual) простір, неодмінним проявом якого є міжмовна інтерференція.

Стаття присвячена аналізу інтерференційного впливу рідної мови при вивченні іноземної студентами ЗВО. Зауважено, що інтерференція – багатоаспектний феномен, який проявляється на всіх рівнях мовної структури. Розглянуто ключові фактори інтерферованого мовлення. Особливу увагу звернено на психологічні аспекти, що впливають на опанування мови в умовах емоційного напруження (стресу). Доведено, що емоційний та психофізіологічний стан здобувача освіти транслюється на результати його навчальної діяльності. З'ясовано, що кореляція освітнього процесу та комунікативних тактик ведення діалогу в режимі «викладач-студент» допомагають нівелювати негативні психічні стани та запобігти психоемоційному вигоранню. Зроблено висновок, що повторення не є достатнім прийомом для повного усунення ефекту інтерференції. Лише завдяки синхронній взаємодії всіх мовних підсистем (пам'ять, увага, рецепція, мотивація), розвитку навичок слухання, говоріння, письма, читання та врахуванню психологічних особливостей і бар'єрів вдається сформувати достатньо високий рівень іншомовної компетентності, в межах якої процес інтерференції практично повністю нівелюється.

INTERLINGUAL INTERFERENCE AND PSYCHOLOGICAL BARRIERS IN THE COURSE OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN THE HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS: WAYS OF SOLUTIONS

Kriukova Yu. D.

Candidate of Philological Sciences,

*Assistant Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences and
Mathematics,*

Lesya Ukrainka Volyn National University

Voli Avenue, 13, Lutsk, Ukraine

orcid.org/0000-0002-7769-3402

krjukowajuli@gmail.com

Key words: *interfered speech, English communicative competence, foreign language, native language, emotional tension, stress, linguacultural space.*

Scientific and technological advances, globalization, all-out digitalization, distance and blended learning etc. have changed the relations among people and countries significantly. All these transformational processes are closely connected with the means of communication. There is a great demand for the foreign language speaking. In the course of investigation, it is concluded that a peculiar cognitive bilingual or multilingual space is created with interlingual interference inherent in it, when two or more languages are being in a contact. Considerable attention is paid to the issue of interfered native language influence in the process of foreign language learning by higher education students. The emphasis is laid upon the fact that interference is a complex, multidimensional phenomenon that is taking place at all levels of language system. The key factors that are the prerequisites of interference are analyzed. It is outlined in details about psychological aspects that have an impact on the foreign language learning activity under emotional tension and stress conditions. It is reported that emotional and psychophysiological state of students is directly related to the students' achievements. It is stressed that the correlation of learning process and dialogue communicative strategies "teacher/student" can neutralize the negative psychological states and psychoemotional burnouts. The author concludes that elaborative rehearsal is not a sufficient technique to overcome the interference effect. The given paper summarizes that due to simultaneous engagement of all language subsystems (memory, attention, reception and motivation), listening, reading, writing and speaking skills development and psychological peculiarities and barriers overcoming can lead to the high proficiency in foreign language and combat negative interference effect.

Постановка проблеми. Комп'ютерні технології, дигіталізація, автоматизація, технологічний прогрес, інформаційна відкритість (транспарентність), хиткість політичної, економічної, культурної архітектури світу, мінливість нормативно-ціннісних систем суспільства – ось ті характеристики, що визначають світ сьогодні. Під впливом реалій ХХІ ст. із притаманними їм тенденціями до глобалізації, активації міжкультурних контактів та розвитку міжнародних зв'язків зміст і цілі освіти набувають якісно нових обрисів: змінюються пріоритети загалом, переосмисленню та оновленню піддаються методичні рекомендації та підходи, відбувається оновлення програмних дисциплін, переглядається їхнє концептуальне наповнення і т. ін.

Значним поштовхом на шляху переосмислення та переорієнтації навчально-виховного процесу в ЗВО стали події останніх років. Несподівано пандемія *Covid-19* внесла значні корективи в освітній сектор і спричинила певний збій у забезпеченні навчального процесу. Проте водночас із виникненням певних труднощів карантинні обмеження запустили цілу низку інноваційних процесів реформування освітньої галузі. Вимушений перехід до нових моделей та форм навчання першочергово мотивував професорсько-викладацький склад до удосконалення цифрових умінь і навичок, набуття цінного досвіду для адаптації навчального процесу до нової реальності. Такий підхід в майбутньому дасть шанс українській

освіті налагодити міжнародні механізми співпраці та подолати своєрідний цифровий розрив (*digital divide*) в освітній сфері. Також надважким випробуванням для України стало повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Через активні бойові дії, що ведуться на певних територіях країни, триває й фаза активної адаптації ЗВО до режиму роботи в умовах воєнного стану. Нагальним завданням є бодай якось стабілізувати освітній процес та забезпечити його безперервність та ефективність. Початок XXI ст. – новий етап розвитку суспільства загалом та непростий період для України зокрема, яка відстоює своє право називатися відкритим, демократичним суспільством, інтегрованим у єдиний європейський простір. Саме тому сучасна освіта має стати своєрідним кластером, який не лише забезпечить країну висококваліфікованими кадрами, що відповідають стандартам світового рівня та формують суспільство майбутнього, але й розвине загальнонародські якості, готовність до діалогу культур, цивілізацій, націй, свого/іншого, активує процеси кооперації, взаємодії на світовій арені. Успішність процесу модернізації освіти є неможливою без вільного володіння іноземними мовами. Саме формування іншомовної компетентності займає пріоритетне місце та є тією освітньою тенденцією, яка здатна задовільнити виклики сьогодення та долучити Україну до загальноєвропейської освітньої спільноти, розвинути академічну мобільність студентів і викладачів, практикувати обміни міжнаціонального, міжпрофесійного характеру, надати можливості працевлаштування на світовому ринку праці та ін. Власне це і є спектром тих факторів, що складають *значення та актуальність* нашого дослідження. Як відомо, оволодіння іноземною мовою – складний, тривалий, багатоаспектний процес, що потребує не лише значних часових і розумових затрат, постійного моніторингу та вдосконалення навчально-методичного репозитарію, залучення новітніх інформаційних технологій, комбінування альтернативних форм набуття знань в умовах XXI ст., але й детального вивчення негативних факторів впливу, які стоять на заваді ефективному засвоєнню іншомовних знань. Ураховуючи зростаючу роль англійської мови як засобу міжкультурного спілкування, важливого інструменту у процесі професійної підготовки студента, передумови міжнародної співпраці, інтернаціоналізації освіти, академічної мобільності, все більшої актуалізації набуває питання подолання міжмовної інтерференції, вирішення якого значно ускладнив контекст сучасних глобальних проблем (карантинні обмеження, воєнний стан, імплементація дистанційних і змішаних форматів навчання, психологічні чинники та бар'єри).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки, присвячені питанням міжмовної інтерференції, складають значну методичну базу. Різним аспектам цього явища адресовані праці як українських, так і зарубіжних науковців. Щоправда, на початкових етапах вивчення основна увага приділялася фонетичним та лексичним аспектам інтерференції (Г. Бернадська, Г. Вишневська, А. Метлюк, І. Кузнецова та ін.). Проте згодом науковці дійшли висновку, що мовні бар'єри, які виникають у процесі міжкультурної комунікації, спричинені не лише фонетичним та лексичним викривленням інформації. Це значно розширило діапазон дослідження. Так, причинам виникнення інтерференції, механізмів її породження, ролі, функції у соціальному, психологічному, нейрологічному контекстах присвячені праці Б. Ажнюк, Дж. Фішмана, Дж. Волтера, Є. Верещагіна, А. Карлін, К. Кантоне, Н. Бехтерева, Т. Черніговської, Р. Якобсона, Дж. Шумана, Л. Облера, В. Аліпова, В. Карабана та ін. Лінгвістична інтерференція як результат зіткнення різних лінгвокультурних кодів розглянута у розвідках У. Вайнрайх, А. Мейє, Г. Пауль, Е. Сепір, Е. Хоуген та ін. Однак явище інтерференції не отримало належного висвітлення в контексті мультидисциплінарності з урахуванням змінних соціокультурних умов, дистанційних та змішаних форм навчання, психологічних факторів впливу. На нашу думку, прийом повторення без поєднання з іншими методами та техніками не є достатньою практикою для повного подолання ефекту інтерференції. Лише завдяки синхронній взаємодії усіх мовних підсистем (пам'ять, увага, рецепція, мотивація), розвитку навичок слухання, говоріння, письма, читання та врахуванню психологічних особливостей і бар'єрів вдасться сформувати достатньо високий рівень іншомовної компетентності, яка і є запорукою нівеляції міжмовної інтерференції.

Метою і завданням нашого дослідження є теоретичне обґрунтування явища міжмовної інтерференції у міждисциплінарному контексті; аналіз психологічних бар'єрів, які є істотною перешкодою на шляху оволодіння мовою, та пошук шляхів вирішення нейтралізації цих негативних факторів впливу в процесі вивчення ІМ. **Об'єкт дослідження** – міжмовні та внутрішньомовні процеси, комунікативні завади, лінгвокультурні явища, невідповідність яких у мовах, що контактують (рідна / іноземна), стає причиною виникнення міжмовних інтерференцій під час міжкультурної комунікації, а також психологічні бар'єри, що значно загострюють ситуацію. **Предмет** – шляхи подолання міжмовної інтерференції та психологічних чинників, які суттєво впливають на прояви інтерференції у мовленні під час вивчення ІМ.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Викладання іноземних мов у ЗВО впродовж тривалого часу (бакалаврат, магістратура) породжує чимало питань, які професорсько-викладацький склад повинен супутньо вирішувати. Одним із таких викликів є явище інтерференції, яке у вищій школі (на відміну від середньої ланки) потребує значно ретельнішої уваги. Адже на цьому етапі взаємовплив однієї мови на іншу відчувається значно гостріше через високі критерії ЗВО щодо володіння мовою. Так, наприклад, для студентів немовних спеціальностей передумовою успішного освоєння обов'язкової дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (*Professionally-Oriented English*) є добре сформована база з «Загального курсу англійської мови» (*General English*). Для студентів-філологів мінімізація інтерференційних впливів також є не менш важливою. Через те, що вони паралельно з однією іноземною мовою вивчають ще декілька, виникає своєрідний *конфлікт* між арсеналом вже набутих знань про мову (наприклад, англійська як основна) та нормами й принципами другої іноземної мови, що починає вивчатися (німецька / французька мови): «Інтерференція – гальмівна взаємодія вмінь, знань, навичок, які перешкоджають вже сформованим, знижуючи їхню ефективність та утруднюють засвоєння нових» [4, с. 461]. Вільне володіння мовами – це також можливість дуальної освіти, долучення до грантової політики, навчання за обміном (де передбачено B2/C1 рівні володіння мовою). Отже, всі ці процеси значною мірою регулюють ступінь прояву інтерферованого мовлення, а необхідність вивчення явища інтерференції зростає відповідно до практичного попиту на іншомовні знання в контексті реалій розвитку світової науки, культури, техніки та технологій.

Міжмовна інтерференція упродовж тривалого часу розглядалася виключно як питання лінгвістичного характеру, результат взаємодії двох мов. Проте важливо розуміти, що це проблема, яка потребує комплексного підходу і лежить у міждисциплінарній площині та повинна розглядатися в умовах професійно орієнтованої комунікації з урахуванням психологічної, комунікативної, культурної та інших складових частин, а не відбуватися фрагментарно на окремих рівнях.

Мотив поліаспектності закладений вже у самому тлумаченні цього терміна, що має місце у різних галузях наукового знання (фізика, біологія, генетика, біохімія, психологія та ін.). Слово «інтерференція» походить від латинського *inter* (між) та *ferentis* (нести, переносити). У лінгвістику цей термін був перенесений з фізики та вперше використаний членами Празького лінгвістичного гуртка. Щоправда, взаємовплив мов у процесі міжкультурної комунікації досліджу-

вав у своїх працях ще відомий лінгвіст І. Бодуен де Куртене. Він стверджував, що внаслідок контакту двох і більше мов відбувається не лише взаємозапозичення окремих лексем, але й взаємопроникнення мов загалом. Насправді широкого резонансу термін «інтерференція» набув 1953 р. після виходу монографії У. Вайнрайха «Мовні контакти» (*Languages in Contact. Findings and Problems*). Дослідник вказує на те, що мільйони людей протягом життя тією чи іншою мірою опановують дві або й декілька мовних систем. Вони користуються ними залежно від вимог, обставин, ситуацій, але в усіх випадках виклик, який постає перед реципієнтом, лишається незмінним: наслідувати численну кількість вимог та правил у відповідних контекстах, тому що недотримання норм неминуче веде до вторгнення (інтерференції) однієї мовної системи в іншу [1]. Незважаючи на численні визначення інтерференції, більшість науковців сходяться на думці, що це певне відхилення від мовних норми, яке відбувається при зіткненні мовних кодів, коли мова, яка домінує у вжитку, здійснює вплив на потенційно слабшу мовну систему, що вивчається. Класична мовознавча парадигма виділяє чимало типів інтерферованого мовлення за різними критеріями. Воно може бути синхронним (явище незмінне, наприклад, акцент) або динамічним (має прогресивну природу і може бути подоланою). За особливостями мовленнєвої діяльності розрізняють продуктивну (породження мовлення) та рецептивну (сприйняття) інтерференцію. Найпоширенішою є класифікація згідно з рівнями мови, на яких вона виникає. Фонетична інтерференція здебільшого асоціюється з неправильним наголошенням слів: *industry, influence, development*. Граматична впливає на використання часових форм, узгодження в роді, числі, відмінку, порядок слів, використання реверсивних конструкцій. Інтерференційний вплив мають прийменники в українській мові при використанні в іноземній. Так, багатозначність українського прийменника у/в у англійській мові представлена цілим спектром різноманітних займенників часу, руху, простору (*at, in, into, at, to* та ін.). Семантичне втручання відбувається на рівні значень слів. На цьому етапі поширеним є явище «хибні друзі перекладача» (*false friends of translator*), де йдеться про пари слів в обох мовах, що схожі за написанням та вимовою, але різні за значенням. У зв'язку із цим студенти під час перекладу знаходять лексеми, що є подібними до слів в рідній мові, та перекладають їх за аналогією, ігноруючи уточнення цих слів у словниках. Це такі слова, як *accurate, actual, artist, biscuit, camera, carton, marmalade, concourse, data, fabric, gym* та ін. Синтаксична інтерференція найчастіше відбувається при перекладі під-

рядних речень, а також часових узгодженнях, які не збігаються в українській та англійській мовах (явище *Sequence of Tenses*). Лексична інтерференція реалізується в імплементації лексики однієї мовної системи в іншу. Інтерференція лексичного рівня здебільшого виражає себе у процесі запозичення (*lexical borrowings*): унаслідок мовних контактів у мову проникають мовні одиниці, які спершу зазнають сильного інтерференційного впливу в чужій мові, проте згодом асимілюються та вживаються в цій мові та діють за її граматичними нормами й знаходять своє місце у словниковому корпусі (*globalization, digitalization, reator, computer, science fiction, clearing* та ін.).

Оскільки міжмовна інтерференція виникає внаслідок процесу іншомовної комунікації й охоплює всі мовні рівні, тому й стратегія її усунення також має носити комплексний характер. Проте ми вважаємо, що важливою є певна почерговість в їх освоєнні. Так, акцент на лінгвокультурних проявах інтерферованого мовлення на початкових етапах вивчення іноземної мови а *priori* допомагає запобігти масштабним проявам інших типів інтерференції надалі. Під час студіювання мов відбувається накладання когнітивних баз та індивідуальних світоглядів представників різних національних спільнот, де обов'язковою передумовою адекватного взаєморозуміння є володіння культурною конотацією слова. Вона потребує достатнього об'єму фонових знань, освоєння реалій для формування соціально-культурного фону, на якому власне і відбувається процес комунікації. Співрозмовник, який не відає особливостей національно-культурного колориту англійських країн, може перекласти вираз *What do you do?* як *Що ти робиш?*, який насправді має значення *Де Ви працюєте / Чим Ви заробляєте на життя? (What do you do for a living?)*. Це стосується і реакції мовця на репліку *How are you?* (Як справи?), коли він замість короткої відповіді *Fine / Great / Pretty good / Awesome etc.* досить часто починає в деталях розповідати про себе, сім'ю, вподобання, не володіючи при цьому фоновими знаннями, що питання такого типу ставляться виключно з ввічливості та відповідь на нього іноді ніхто й взагалі не очікує. Лінгвокультурна інтерференція має значно ширший спектр дії і тісно переплітається з усіма іншими типами інтерферованого мовлення, а отже, носить кластерний характер і має багатоманітну комбінаторику, що видозмінюється залежно від комунікативної ситуації: «Лінгвокультурна інтерференція охоплює найрізноманітніші аспекти: вона може проявлятися у неточності асоціацій, невірних судженнях та оцінках, неадекватному сприйнятті емоційного стану та поведінки співрозмовника, його комунікативних інтенцій, в нерозумінні тек-

сту, що викликано переносом культурних реалій, в порушенні норм спілкування і т. ін.» [5, с. 28].

До того ж, сьогодні значна увага приділяється тенденціям взаємодії мови та культури, вмінню ведення міждержавного та міжнаціонального діалогу, де мова позиціонується як щось унікальне, автентичне, те, через що можна пізнати менталітет, світогляд, традиції та звичаї народу. З огляду на це недостатня обізнаність у реаліях, в яких розвивається мова, веде до її неадекватного, викривленого сприйняття, а необґрунтовані практичними прикладами теоретичні уявлення про мовні явища призводять до її постійного ототожнення з рідною мовою та пошуком аналогій: «Оманлива тотожність первинної та вторинної мови призводить до того, що той хто вивчає мову чимраз більше продовжує опиратися на рідну мову. Проведення таких паралелей, є здебільшого позірним та провокаційним та лише сприяє довготривалості та стійкому закріпленню ефекту інтерференції в мові» [3, с. 27]. Цікавими у цьому контексті є також припущення чеського мовознавця Ф. Чермака, який розмірковує про місце аналогії та асоціації при вивченні іноземних мов: «Опанування ІМ в дорослому віці носить інший характер, аніж у дитинстві (...). Вивчення мови здебільшого базується на аналогіях, асоціаціях та повтореннях, створенні паралелей, що і стає передумовою для виникнення інтерференції» [6, с. 69]. Саме через те прерогатива роботи з лінгвокультурною інтерференцією (ЛКІ) дає можливість студентам відчутти цей взаємозв'язок мови / культури / народу / історії та под., налаштуватися на оригінальне сприйняття мови, привити славнозвісне *відчуття мови*, зануритися в реально-віртуальний іншомовний світ. Нівеляція ЛКІ має на меті не стільки усунути хибне розуміння тих чи інших граматичних, лексичних, фонетичних та ін. явищ, скільки усвідомити їхнє місце у концептосфері носіїв мови, що в подальшому значно полегшить процеси кодування, накопичення та відтворення іншомовної інформації.

Подолання ЛКІ потребує комплексного підходу, оскільки включає в себе не лише лінгвістичні, але й екстралінгвістичні фактори (відсутність мовного середовища, умов для комунікації з носіями мови та под.), які власне і є збудником інтерференції. До найпоширеніших прийомів відносимо включення в навчальний процес культурного компоненту з візуалізацією та пояснення мовних реалій (демонстрація фільмів, цікавих ситуацій, відеороликів, залучення тематичних подкастів та ін.). Допоміжним засобом стане також компаративний аналіз явищ у рідній та іноземній мовах, що зробить процес засвоєння матеріалу значно ефективнішим (міжмовні протиставлення, переклад, міжмовні вправи, побу-

довані за принципом контрасту та под.). Не менш важливою є й стратегія диференційного підходу у виборі навчального матеріалу, що особливо гостро постає в умовах дистанційних та змішаних форматів навчання. Підбір методичного забезпечення з урахуванням явищ міжмовної інтерференції дасть змогу уникнути перевантаження студентів мовним матеріалом та в майбутньому мінімізувати витрачені зусилля на скасування впливу інших інтерференційних процесів.

Складнощі при вивченні мови виникають не лише через різні типи інтерференції, але й через інші фактори впливу. Чеська дослідниця Я. Зімова у своїх дослідженнях говорить про психологічні та дидактичні аспекти, де неостанню роль відіграють обізнаність в ситуації, про яку йдеться, рівень логічного мислення, мотивація та ін. З-поміж іншого, дослідниця переконана, що стрес і психічна втома значною мірою впливають на ступінь прояву інтерференції [7, с. 126]. Щоправда, психологи стверджують, що процес оволодіння іноземною мовою від самого початку супроводжується емоційним переживанням. Такі настрої значно поглиблюються в студентському середовищі. Це і проблеми професійного, соціально-рольового характеру, незацікавленість, недостатня мотиваційна спрямованість, контроль знань, перевантаження навчальним матеріалом та под. Тому так важливо створювати навчальний простір, де генеруються виключно позитивні настрої. Якщо сприятливий емоційний фон сприяє високій продуктивності мовленнєвої діяльності, стимулює інтелектуальний розвиток студентів, то нервові напруження, відчуття страху (наприклад, невірні висловитися, зробити помилку і т. ін.) значно знижують працездатність і відбивають охоту до навчання.

Одним із шляхів боротьби зі стресом є саморегуляція. Світова організація охорони здоров'я рекомендує людям у стані стресу проводити антистресову релаксацію з елементами автотренінгу. Проте в роботі зі студентами цього недостатньо. Викладач повинен намагатися максимально мінімізувати стан тривожності у студентів. На сучасному етапі розвитку психолого-методичних ідей навчання іноземних мов з позиції комунікативного методу дедалі частіше здійснюється з урахуванням методів *learner-centered education, task-centered activities, cooperative / student-centered / subject-subject oriented / individualized learning etc.* У такий спосіб традиційна парадигма навчально-виховного процесу, що характеризується суб'єктно-об'єктним типом відношень між викладачем і студентом, поступово замінюється інноваційними формами навчання, де домінує відношення *суб'єкт-суб'єкт*. Модель особистісно орієнтованого навчання покликана

нівелювати авторитарний стиль викладання та відійти від лінійних моделей комунікації, переорієнтувавшись на інтерактивні форми навчання: «В результаті переходу від лінійної моделі комунікації до діалого-інтерактивної, в межах якої комунікація позиціонується як продукт колективної активності співбесідників з виготовлення значень, різниця між вербальною та невербальною комунікацією майже повністю відсутня» [2, с. 22]. Сучасний педагог повинен не лише володіти високими рівнем адаптивності та стресостійкості, схилитися до демократичних стилів ведення навчання, застосовувати арсенал як вербальних, так і невербальних методів, але й уміти в разі потреби мудро інтегрувати методи авторитарного спрямування і пам'ятати, що саме від педагога залежить психологічний мікроклімат під час навчання.

Висновки і перспективи подальших розробок. Зменшення міжмовної інтерференції під час вивчення іноземної мови – безумовно складний та тривалий процес, який потребує комплексного підходу. Продуктивним є залучення автентичного методичного забезпечення: аудіокурсів, відеороликів, газет, журналів, подкастів, матеріалів інтернету. З-поміж іншого важливу роль відіграє організаційна складова частина навчального процесу, де вагоме місце належить подоланню лінгвокультурної інтерференції та створенню сприятливого психологічного мікроклімату в процесі оволодіння ІМ. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів запропонованої проблеми. Перспективними напрямками подальших досліджень із зазначеної проблематики є розробка практичних рекомендацій з активним залученням культурного компоненту у вивченні ІМ для відображення особливостей розвитку та функціонування англійської мови. Це дозволить студентам не лише мінімізувати прояви інтерференції, але й зрозуміти культурні відмінності, та сприятиме глибшому розумінню менталітету мешканців англомовних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнрайх У. Языковые контакты: Состояние и проблемы исследования. Благовещенск : Благовещенский Гуманитарный Колледж им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. 264 с.
2. Коццолино М. Невербальная коммуникация. Харьков : Гуманитарный центр, 2018. 218 с.
3. Ларина Т. Межкультурная коммуникации: лингвистические и психологические аспекты : коллективная монография. Москва : РУДН, 2009. С. 7–150.
4. Рубинштейн С. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 720 с.
5. Реформатский А. О сопоставительном методе. *Язык в национальной школе*. 1962. № 5. С. 23–33.

6. Čermak F. Jazyk a jazykověda. Praha : Karolinum, 2011. 311 s.
7. Zimova J. Interference v českém lexiku. Praha : SPN, 1967. 214 s.

REFERENCES

1. Vaynrayh, U. (2000) Yazykovyie kontaktyi. Sostoyanie i problemy issledovaniya [Languages in Contact. Findings and Problems]. Blagoveschensk : Blagoveschenskiy Gumanitarniy Kolledzh im. I. A. Boduena de Kurtene. 264 s.
2. Kotstsolino, M. (2018) Neverbalnaya kommunikatsiya [Non-verbal Communication]. Harkov : Gumanitarniy tsentr. 218 s.
3. Larina, T. (2009) Mezhekulturnaya kommunikatsii: lingvisticheskie i psihologicheskie aspektyi [Intercultural Communication: Linguistic and Psychological Aspects]. Moskva : RUDN. S. 7–150.
4. Rubinshteyn, S. (2002) Osnovy obschey psihologii [General Psychology]. Sankt-Peterburg : Piter. 720 s.
5. Reformatskiy, A. (1962) O sopostavitelnom metode [About Comparative Method]. *Yazyk v natsionalnoy shkole*. # 5. S. 23–33.
6. Čermak, F. (2011) Jazyk a jazykověda [Language and Linguistics]. Praha : Karolinum. 311 s.
7. Zimova, J. (1967) Interference v českém lexiku [Interference in Czech Vocabulary]. Praha : SPN. 214 s.